

МАРК ТВЕН
ЛЕГЕНДАТА НА
„КАПИТОЛИЙСКАТА
ВЕНЕРА“

Превод от английски: Нели Доспевска, 1989

chitanka.info

ГЛАВА I

СЦЕНАТА ПРЕДСТАВЛЯВА АТЕЛИЕТО НА ЕДИН СКУЛПТОР В РИМ

— О, Джордж, така те обичам!

— Миличката ми Мери, знам това — но защо баща ти е така непреклонен?

— Джордж, той е добър човек, но за него изкуството е лудост — той разбира само от бакалски стоки. Смята, че ще ме оставиш да гладувам.

— По дяволите мъдростта му — тя мирише на вдъхновение. Защо не съм някакъв безмилостен бакалин, който умее да печели пари, вместо надарен от божествата скулптор, който няма какво да яде?

— Не се отчайвай, скъпи Джордж — всичките му предразсъдъци ще изчезнат веднага щом спечелиш петдесет хиляди до...

— Петдесет хиляди дяволи! Детенце, аз съм закъснял с наема си!

ГЛАВА II

СЦЕНАТА ПРЕДСТАВЛЯВА ЖИЛИЩЕ В РИМ

— Уважаеми господине, безсмислено е да се приказва. Нямам нищо против вас, но не мога да позволя на дъщеря си да се ожени за една смес от любов, изкуство и глад — предполагам, че не можете да й предложите нищо друго.

— Господине, аз съм беден, признавам ви. Но няма славата не е нищо? Почитаемият Белами Фудъл от Арканзас казва, че новата ми статуя, представляваща Америка, е много сполучлива скулптура и предрича с доволство, че я един ден името ми ще стане знаменито.

— Глупости! Какво разбира това арканзаско магаре от тези работи? Славата е нищо. Онова, което има значение, е пазарната цена на вашето мраморно плашило. На вас ви трябваха шест месеца, за да го издялате, а не можете да си го продадете и за сто долара. Не, господине! Покажете ми петдесет хиляди долара и тогава ще имате дъщеря ми — в противен случай тя ще се омъжи за младия Симпър. Имате точно шест месеца, в които да съберете парите. Довиждане, господине.

— Уви! Клетникът аз!

ГЛАВА III

СЦЕНАТА ПРЕДСТАВЛЯВА АТЕЛИЕТО

— О, Джон, приятелю от детинство, аз съм най-нещастният човек.

— Ти си простак!

— Не ми е останало да обичам нищо, освен клетата ми статуя... Виж, дори и на нейния студен мраморен лик не личи съчувствие към мен — така красива и така безсърдечна!

— Ти си глупак.

— О, Джон!

— О, глупости! Не каза ли, че имаш шест месеца, през които да събереш парите?

— Не се подигравай на мъките ми, Джон! Дори и шест века да имах, каква би била ползата? Как би могло това да помогне на един беден нещастник без име, без приятели?

— Идиот! Страхливец! Бебе! Цели шест месеца, през които да събереш парите... а и пет ще са достатъчни!

— Да не си луд!

— Шест месеца — това е предостатъчно. Остави тази работа на мене. Аз ще намеря парите.

— Какво искаш да кажеш, Джон? Как, за бога, ще можеш да намериш такава огромна сума за мене?

— Ще ми *позволиш* ли аз да свърша тази работа, без да ми се бъркаш? Ще оставиш ли всичко в моите ръце? Ще се закълнеш ли, че ще приемеш без възражение всичко, което направя? Ще ми обещаеш ли, че няма да се противопоставиш на действията ми?

— Смаян съм, зашеметен съм, но ще се закълна.

Джон взе чук и умишлено разби носа на „Америка“! Замахна още веднъж и два от пръстите ѝ паднаха на пода... още веднъж и парче от едното ухо полетя на земята... още веднъж и пръстите на десния крак бяха обезобразени и раздробени... още един и левият крак, от

коляното надолу, се разпиля на парчета! Джон си сложи шапката и излезе.

В продължение на тридесет секунди втренчено и безмълвно Джордж гледа кошмарното зрелище — гротескната обезобразена статуя — смъкна се на пода и се загърчи.

След малко Джон се завърна с един фйтон, качи на него сломения скулптор и статуята със счупения крак и потегли, като леко и спокойно подсвиркваше. Остави скулптора в квартирата му и замина със статуята надолу по Виа Квириналис.

ГЛАВА IV

СЦЕНАТА ПРЕДСТАВЛЯВА АТЕЛИЕТО

— Шест месеца изтичат днес в два часа! О, ужас! Животът ми е съсипан. Бих желал да съм мъртъв. Снощи не съм вечерял. Днес не съм закусвал. Не смея да вляза в ресторант. А дали съм гладен?... Само не споменавайте тази дума! Обуцарят ми ме преследва до смърт с настоявания да му платя дълга си... същото прави и шивачът... а хазаинът ходи подире ми като призрак. Нещастен съм. Не съм виждал Джон от онзи страшен ден. Тя ми се усмихва нежно, когато се срещнем по широките улици, но онзи човек с каменното сърце — баща й — веднага й заповядва да гледа на другата страна. А кой ли чука сега на вратата? Кой ли е дошъл да ме преследва? Сигурно онзи бездушен злодей обуцарят. *Влез!*

— Дано щастие то ви осени, Ваша светлост... небето да бъде благосклонно към вас! Донесох ви новите обувки, Ваше високоблагородие... о, няма защо да говорите за плащане, аз не бързам, ни най-малко. Ще бъда горд, ако Ваше сиятелство продължи да ми прави чест, като се ползува от услугите ми... довиждане!

— Сам ми донесе обувките! Не иска да му ги платя! Излиза си с поклон, достоен за някой владетел! Желаете да продължа да се ползувам от услугите му! Да не е дошъл краят на света? Просто не мога да... *Влез!*

— Извинете, синьор, донесох новия ви костюм за...

— *Влез!*

— Хиляди извинения за безпокойството, Ваше високоблагородие! Пригответе съм за вас хубавия апартамент долу... тази мизерна дупка никак не подхожда на...

— *Влез!!!*

— Идвам да ви съобща, че кредитът ви в нашата банка, който за жалост от известно време насам беше прекъснат, е напълно и най-задоволително възстановен и ще бъдем особено щастливи, ако теглите от нас такива.

— Влез!!!!

— Благородни момко, тя е твоя! Ще дойде веднага! Вземи я... ожени се за нея... обичай я... бъди щастлив... Бог да благослови и двама ви! Хип, хип, у...

— Влез!!!!

— О, Джордж, любими, спасени сме!

— О, Мери, скъпа, *наистина* сме спасени... но кълна ти се, че не знам защо и как!

ГЛАВА V

СЦЕНАТА ПРЕДСТАВЛЯВА РИМСКО КАФЕНЕ

Един от групата американски господа чете и превежда от седмичното издание на „Ил Слангвангер ди Рома“ следното:

УДИВИТЕЛНА НАХОДКА! Преди около шест месеца синьор Джон Смит, американец, който от няколко години живее в Рим, купил за нищожна сума малко парче земя в Кампаня, точно зад гробницата на семейството Сципио, от собственика, разорен роднина на княгиня Боргезе. След това г-н Смит отишъл при министъра на Обществените архиви и прехвърлил мястото на един беден американски скулптор, при което обяснил, че прави това като заплащане и обезщетение за парична вреда, отдавна случайно нанесена на някакво имущество на синьор Арнолд. След това заявил, че ще го обезщети допълнително, като извърши известни подобрения в земята на синьор А. на свои собствени разноски. Преди четири седмици, докато правел някакви необходими разкопки в имота, синьор Смит открил най-забележителната древна статуя, която някога е била прибавяна към разкошните произведения на изкуството на Рим. Това е изящна фигура на жена и макар да е много зацапана от пръстта и от плесента на вековете, никой не би могъл да гледа без възмущение пленителната ѝ красота. Носът, левият крак от коляното надолу, едното ухо, както и пръстите на дясното стъпало и два пръста на едната ръка липсват, но иначе благородната фигура е запазена забележително добре. Правителството веднага се обявило за собственик на

статуята и назначило комисия, съставена от художествени критици, антиквари и висши духовници, които да определят стойността ѝ и да преценят какво възнаграждение трябва да се заплати на собственика на земята, където тя е била намерена. До снощи цялата тази работа бе държана в дълбока тайна. Междувременно комисията заседавала при закрити врати и обсъждала въпроса. Снощи членовете ѝ решили единодушно, че статуята представлявала Венера и че е произведение на някакъв неизвестен, обаче изключително надарен скулптор от третия век преди Христа. Считат я за най-съвършеното произведение на изкуството, което светът познава.

В полунощ се събрали на последно заседание и решили, че намерената Венера струва огромната сума *десет милиона франка!* Съобразно с римските закони и обичаи правителството е наполовина собственик на всички произведения на изкуството, намерени в Кампания, и за държавата не остава друго, освен да заплати на г-н Арнолд пет милиона франка и да стане пълна собственица на прекрасната статуя. Тази сутрин Венера ще бъде отнесена в Капитолия, където ще остане завинаги, а на обед комисията ще се яви при синьор Арнолд и ще му представи заповедта на Негово светейшество папата, с която той нарежда на държавното съкровище да се заплати на скулптора царската сума от пет милиона златни франка.

Хор от гласове: — Късмет! Късмет и нищо повече!

Друг глас: — Господа, предлагам незабавно да образуваме американско акционерно дружество за закупуване на земи и изравяне на статуи тук със съответните необходими връзки в Уол стрийт, които да спекулират на борсата с ценните книжа.

Всички: — Съгласни.

ГЛАВА VI

СЦЕНАТА ПРЕДСТАВЛЯВА КАПИТОЛИЯ В РИМ

— Скъпа Мери, това е най-прочутата статуя в света. Това е прославената „Капитолийска Венера“, за която толкова много си чувала. Ето я с малките ѝ вреди, „възстановени“ (с други думи, закърпени) от най-изтъкнатите римски скулптори — и самото обстоятелство, че са извършили скромните поправки на една такава благородна творба, ще ги направи прочути, докато свят светува. Колко чудно ми изглежда това място! В деня, когато за последен път стоях тук, преди десет щастливи години, аз не бях богат — бога ми, нямах нито стотинка. И все пак на мене до голяма степен се дължи обстоятелството, че Рим се сдоби с това най-величествено произведение на древното изкуство, което светът притежава.

— Обожаваната, прочута „Капитолийска Венера“... и на каква сума е оценена! Десет милиона франка!

— Да, сега я оцениха толкова!

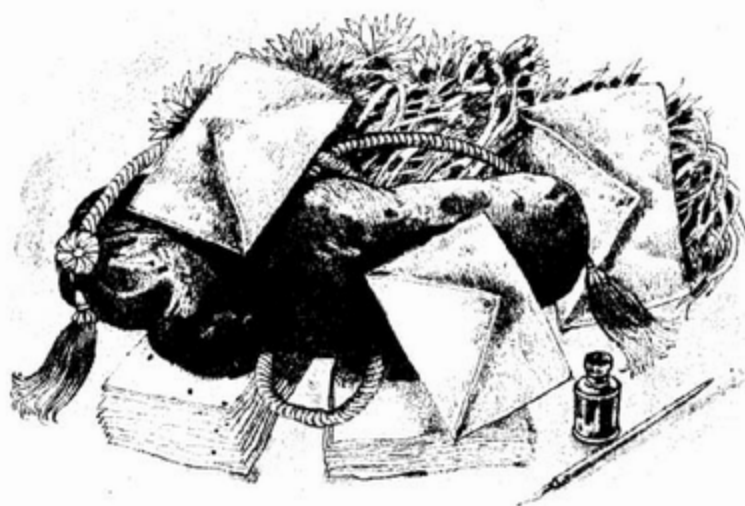
— О, Джорджи, и колко божествено красива е тя!

— Да, но сега не представлява нищо в сравнение с онова, което беше, преди онзи благословен Джон Смит да ѝ счупи крака и разбие носа. Изобретателният Смит!... Даровитият Смит... благородният Смит! Той, причината на цялото ни блаженство! Чуй! Знаеш ли какво означава това хъркане? Мери, това хлапе е пипнало магарешка кашлица. Няма ли най-после да се научиш да се грижиш за децата!

КРАЙ

„Капитолийската Венера“ все още се намира в Капитолия в Рим и все още е най-очарователното и най-бележито произведение на древното изкуство, с което светът може да се похвали. Но ако някога имате щастието да застанете пред нея и да изпаднете в обичайния възторг, нека тази истинска и тайна история на нейния произход да не пресуши блаженството ви... а когато прочетете за някакъв гигантски вкаменен човек, изкопан близо до Сиракюс, в щата Ню Йорк, или някъде другаде, мълчете си и ако хитрецът, който го е заровил там, предложи да ви го продаде за огромна сума, не го купувайте. Изпратете го при папата!

Забележка: Горната статия е написана по времето, когато знаменитата измама с „Вкаменения човек“ представляваше сензационната на деня в Съединените щати.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.